

Tóth Nikolett Ágnes

Szemelvények a belügyi sport, a labdarúgás és a sportrendezvények biztosításának 20. század eleji történetéről

Selections on the history of home affairs sport, football and securing sports events in the early 20th century

Absztrakt

Jelen tanulmány a „*Szemelvények a 20. század eleji belügyi sport világából*” címmel a Belügyi Szemlében megjelent írás folytatása, melyben bemutattam, hogy a hivatásos állomány sportolási lehetőségei hogyan és miért alakultak ki, illetve ennek milyen történeti előzményei voltak. Ennek feltárása mellett a tanulmányban szerepelnek szemelvények a labdarúgás történetéből hazai és nemzetközi kitekintéssel, valamint a 20. század első felét érintő szabályozó normák a sportrendezvények biztonságos lebonyolításáról is, az 1900-as évek elejétől kezdve, visszatekintve a labdarúgás eredetének a történetére is.

Kulcsszavak: belügyi sport, labdarúgás, sporttörténet, sportrendészet, sportrendezvény

Abstract

The present paper is a continuation of the article entitled ‘*Selections from the world of domestic sport in the early 20th century*’, published in *Belügyi Szemle*, in which I described how and why the sporting opportunities of the professional police staff were developed, and the historical background of this progress. The paper also includes selections from the history of football, with a Hungarian and international dimension, as well as regulatory standards for the safe management of sporting events in the first half of the 20th century, from the early 1900s onwards, looking back at the history of the origins of football.

Keywords: home affairs sport, football, sporting history, sports policing, sports event

Bevezetés

Kutatásaim során megállapítottam, hogy a Rendőrtiszti Atlétikai Club (továbbiakban RAC) megalakulása egy óriási mérföldkő volt az állomány életében, hiszen ettől az időponttól, szervezett keretek közötti intenzív sportélet vehette kezdetét. A rendőrök a „rend őrei”, és amikor klubot alakítottak, azal a cél is elérhetővé vált, hogy a rendőr saját magának, saját testének is fegyelmeztettséget, fegyelmet tudjon parancsolni, ugyanakkor őre legyen saját lelkének is. *„A RAC azt is jelenti, hogy „rohamozd a célt”. Ez a jelmondat egyúttal kifejezi a klub célját, ami nem lehet más, minthogy mindenki legyen saját testének és lelkének az őre, mert csak így lehet nemesebb célok szolgálatába állítani.”* (A Magyar Detektív, 1931). A sport az egészségmegőrzés, a rendre és fegyelemre, valamint a szabálykövetésre való nevelésnek az egyik legfontosabb eszköze.

A magyar rendőrség történetében először szervezett sportolásról csak az I. világháborút követő évektől lehet említést tenni. Ezt megelőzően az 1885-ben megalakult Budapesti Torna Clubban sportoltak szabadidejükben a nemzetközi sikereket is elért sportemberek.

1885-ben néhány sportolni vágyó újpesti fiatalember megalapította a ma már 135 éves Újpesti Torna Egyletet is. Számos élsportoló az aktív sportolói pályafutását követően a Belügyminisztérium dolgozójává vált.

A rendőrségi sport megszervezésének egyik nagy akadálya az volt, hogy a kis létszámú budapesti rendőrség tagjainak a nehéz és fárasztó szolgálat után sem ideje, sem kedve nem volt a sportolásra (Borbély & Kapy, 1942). A RAC 1921-ben történt megalakulása a rendőrsport alapkövének a letételét jelentette.

A RAC alapszabályában megtalálható volt, hogy a klub célja a sportnak kizárólag amatőr alapon való, minden anyagi érdektől mentes gyakorlása, valamint a rendőrtiszti karnak a klubba tömörült tagjai között a bajtársi szellem ápolása és fejlesztése, a társas érintkezésének előmozdítása, társadalmi életének és mozgalmainak irányítása és vezetése.

A RAC tagjai rövid idő alatt megállapíthatták, hogy a klub hatalmas fejlődést ért el. A tagok száma 500 taggal büszkélkedhetett. A fő cél továbbra is a testi egészség sportolás útján történő előmozdítása, valamint a baráti, társadalmi kapcsolatok szorosabbra fűzése volt. A klub szakosztályai közül a vívó, evezős, tenisz, lovagló, atlétikai szakosztályok voltak a legnépszerűbbek.

1922-ben már a detektívek körében is felmerült egy egyesület alapításának a gondolata, a RAC-nak ugyanis csak rendőrtisztek lehettek a rendes tagjai. Így alakult meg a Belügyminiszteri és Államrendőrségi Segédhivatali Tisztviselők Társasköre, amelynek célja az volt, hogy a kezelő-, és számvevőségi tisztviselőket társadalmi egyesületbe tömörítse. A társaskör égisze alatt alakult meg a labdarúgó-szakosztály. Rövid idő alatt igen komoly játékerőt képviselő csapat alakult, és felvették a kapcsolatot a különböző, más egyesületek labdarúgó csapataival. A detektívek szervezési munkája is a sportegyesületek megalakítása irányában indult meg (Borbély & Kapy, 1942).

A Rend című folyóiratban 1924-ben megjelent, hogy mindenki köteles sportolni. Ez alól nem volt kivétel, csak az orvos adhatott felmentést.

„A rendőrségnek a sport egészségügyi előnyei mellett azért is kell foglalkoznia a testneveléssel, a sporttal, mert a sportoló rendőr képes csak igazán tökéletesen ellátni feladatát. A rendőri szolgálat közben gyakran kerül sor olyan intézkedésekre, ahol a testi erőt, ügyességet kell igénybe venni. A tettes elfogásánál annak ártalmatlanná tétele, a tettes üldözése esetében a futás, mind olyan testi adottságot kíván, melyet kizárólag a sport adhat meg. De nemcsak az őrszemélyzet számára szükséges a sport, hanem valamennyi rendőrségi alkalmazott számára, még az íróasztal mellett ülők részére is.” (Magyar Rendőr, 1947).

A Magyar Testnevelési és Sportszövetség II. Kongresszusának határozatában szerepelt, hogy jelentőségének megfelelően kell foglalkozni a fegyveres testületekben folyó testneveléssel és sporttal, amely a kiképzési feladatok segítése mellett az iskolai kötelező testnevelésnek, a kialakult sportolási igényeknek és tevékenységeknek töretlen színvonalú folytatásának kellett lennie (Sportpropaganda Vállalat, 1970). A Belügyminisztérium a testnevelési és sportmunka fejlesztése során fokozott figyelmet fordított a testület jellegéből adódó sajátosságok érvényesítésére. Elősegítette az atlétika, az úszás, a torna, valamint a honvédelmi jellegű és a belügyi szakmai feladatokkal összefüggő sportágak fejlesztését, mint a sportlövészet, a cselgáncs, az önvédelem, a birkózás és az ökölvívás (Sportpropaganda Vállalat, 1970).

Végül 1925-ben megalakult a Detektív Atlétikai Club (továbbiakban DAC), és itt is megkezdte működését egy labdarúgó-szakosztály, mint ahogyan az korábban a RAC esetében is megtörtént.

A labdarúgósport népszerűségét bizonyította, hogy alig öt év alatt a rendőrsportnak három labdarúgócsapata is megalakult, továbbá hetente 12 őrszemélyzeti csapat vett részt labdarúgó-mérkőzéseken. A DAC mindent megtett annak érdekében, hogy a rendőrök sportolását lehetővé tegye, azonban a közbiztonság fenntartása nagyon igénybe vette az őrszemélyzet tagjait. Az őrszemélyzeti

sport megszervezését csak a II. világháború utáni nyugodtabb időkben tudták megvalósítani (Borbély & Kapy, 1942).

A rendőrség sporttevékenységét 1947-ben két részre osztották, ugyanis a rendőrsportnak volt hivatalos kiképzési része és társadalmi vonatkozása is. Ez utóbbi a szabadidőben végzett sporttevékenységet jelentette, és egyúttal a tanfolyamokon szerzett sportismeretek továbbfejlesztését és gyakorlását is célozta. A kiképzési részhez tartozott a kötelező testnevelés és sportolás, amellyel a testületnek magának közvetlenül, szolgálati érdekből kellett foglalkoznia. A kiképzési testnevelést, sportoktatást további két nagy csoportra osztották ebben az időben, mégpedig a hivatási sportágak és a nem hivatási sportágak csoportjába. Ebben az időszakban a rendőri tanfolyamokon a hallgatók mindennap 8-10 óra elméleti tanulással voltak elfoglalva, de nem volt mód a testmozgásra. Ezért a vezetők a tanfolyamok keretein belül megtervezték a sport, a testnevelés megvalósítását. Ezzel egyidőben döntés született a rendőri sportoktatói tanfolyam felállításáról is. A hivatási sportágak csoportjába tartoztak azok a sportágak, amelyek a rendőri szolgálat ellátásánál nélkülözhetetlenek voltak: az ökölvívás, birkózás és dzsúdó, úszás és vízből mentés, céllövés, vívás, az egyes különleges alakulatoknál a sí, kerékpár és repülés. A nem hivatási sportágak körébe tartozók további két alcsoportra voltak oszthatók, egyéni sportágakra és csapatsportokra. Az egyéni sportágak körébe sorolták azokat a sportágakat, melyeket bárki egyedül vagy már két ember is űzhetett (atlétika, korcsolya, szertorna, talajtorna, öttusa, súlyemelés, evezés, tenisz, asztalitenisz, túrázás, sportrepülés). A csapatsportok közé pedig a labdarúgást, kézilabdát, kosárlabdát és a röplabdát sorolták, természetesen a legnépszerűbb sportág ebben az időszakban is a labdarúgás volt (Magyar Rendőr, 1947).

Szemelvények a labdarúgás történetéből hazai és nemzetközi kitekintéssel

Ebben a történeti bevezető részben fontosnak tartom leírni a kutatásom labdarúgás eredetéről szóló részét, hiszen a sportrendezvények biztosítása témában is a labdarúgásból vett példákat kölcsönzöm.

Érdekes tény, hogy a labdarúgás eredetét az ókorban kell keresni. Az egyiptomiaknak már öt-hatezer évvel ezelőtt is volt labdájuk. Az egyik fáraó sírjában labdát is találtak. A kínaiak többféle labdarúgójátékot ismertek, Cseng Ti császár maga is szenvedélyes labdarúgó volt. Ők szerkesztették az első futballkaput, ők állították össze a játékszabályokat is. A görögök is futballoztak, az általuk episzkurosznak nevezett játéknak már játékvezetői is voltak. A labdarúgás első igazi

írott bizonyítékának a londoni polgármester 1314-ben kiadott rendeletét tekintik. Egy 1577-ben kelt írásban szerepel először a gól szó, mint az eredmény megjelölése. A középkor végén sokszor vezették be a labdarúgástilalmat, mert az elvonta a figyelmet, a tömegeket az íjazástól, a háborúra való készüléstől, így az uralgó osztály megtiltotta a tömegek ezirányú szórakozását. 1863-tól számítjuk a modern labdarúgás születését, kezdetét. Érdekesség, hogy 1878-ban először használt sípot játéklevezető a mérkőzésen, 1891-ben először szerepelt a kapukon háló, és ebben az évben vezették be a tizenegyes büntetőrúgást. A labdázás egyike a legősibb játékoknak. A harcot a labdajátékkal lehetett a legegyszerűbb módon, a legtöbbször és a legmulatságosabban utánózni. A sporttörténelmi kutatások szerint a labdarúgás őse a rómaiak harpastum nevű játéka volt, valamint a folist is vezető labdajátékként üzték, melyet aztán a középkorban már fejlett formában játszottak Olaszországban, Franciaországban és Angliában egyaránt. A római katonák terjesztették el ezt a játékot, amelynek még a Kaukázusban is maradtak nyomai. Kínában például a labdarúgás nagy hagyományokra tekint vissza. A Szung-dinasztia kora óta a kínai labdarúgás valamennyi társadalmi rétegben nagy népszerűsége telt szert. Ekkor kezdődött el a játék professzionizálódása és kommercializálódása is. De aligha létezik még egy kontinens, amelyen a labdajátékok olyan széles körben elterjedtek, mint Amerikában. Három évezrede is léteztek rituális labdajátékok (Behinger, 2014).

A középkori labdarúgás annyira durva sportnak számított, hogy a kőcsatákkal és az ökölharcokkal állították egy sorba. Lehetséges, hogy a labdarúgás a normann hódítással került Angliába, mivel az angolszász és viking időkben semmiféle adat sem fellelhető.

A runkelsteini vár falfestményén Nagy Lajos lánya, Mária magyar királynő és Zsigmond látható, amint labdával játszanak. A középkor vége felé a labdajáték szenvedélyét különféle tilalmakkal igyekeztek korlátozni, mégis az 1800-as évek közepén közel 1800 labdaház volt Párizsban. A játékot fogadásokkal kötték össze és a labdaházak játékbarlanggal vegyes sportintézetekké alakultak.

A mai sportághoz leginkább hasonlító játékot, a labdarúgást az angolok találták ki 1863-ban, majd terjesztették el a világ többi részén. A 16. és 17. század fordulóján Erdélyben is akadt egy lelkes labdakedvelő: Báthory Zsigmond fejedelem, aki olasz vadászvendégeivel, a vadászatok szünetében felfűjt labdával játszott labdajátékokat. Porzolt Kálmán író, újságíró a Magyar Szalon 1888. évi számába cikket írt a labdázásról, melyben elmondta, hogy külföldön a labdázást télen is üzik és e célra külön labdatermeket rendeznek be, sőt labdaházakat is építettek. Comenius a labdajátékot kellemesnek tartotta, amely megéröltetés nélkül fejleszti a testet, s amelyet a test élénksége, a lélek vidámsága és a rend megtartása díszesít (Behinger, 2014).

A magyar labdarúgás kezdetéről elsőként 1879-ben jelent meg egy írás Molnár Lajos Atlétikai gyakorlatok című munkájában. Bély Mihály 1896-ban Angol rúgódsdi (Futball) címen adta ki a sportág első magyar nyelvű szabálykönyvét. 1897. május 9-én rendezték meg az első magyar labdarúgó mérkőzést összesen száz fő néző előtt. A századforduló idején fokozódott a hazai labdarúgás népszerűsége, sorra alakultak meg a csapatok. 1901. január 19-én alakult meg a Magyar Labdarúgók Szövetsége. Az alakuló közgyűlésen 13 egyesület képviseltette magát, az első magyar labdarúgó bajnokságot 1901-ben bonyolították le. A 19. század második felében kialakult hazai testnevelési és sportszervezetek államigazgatásilag a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumhoz tartoztak, a Belügyminisztériumnak azonban volt alapszabályjövahagyási és ellenőrzési jogköre. Ebben az időszakban indult el az Edzett Ifjúságért Tömegmozgalom, amelynek célja és feladata az volt, hogy ösztönözze és mozgósítsa a 6–26 éves fiatalokat a rendszeres testedzésre, sportolásra, a nemenként és korosztályonként változó követelmények teljesítésére, hogy segítse az egészséges életmód kialakítását, a fizikai képességek, a honvédelmi készségek, valamint a mozgáskultúra fejlesztését, programlehetőséget kínáljon a szabadidő hasznos eltöltésére (Antal & Sas, 1984). Magyarországon a labdarúgás előtérbe kerüléséről megírt publikációkban szerepelt, hogy a sportéleten belüli érdeklődésváltást hazánkban egy 1899 végén hozott belügyminisztériumi rendelkezés is elősegítette. A budapesti és más nagyvárosok sétányain a gyalogosok és a kerékpárosok között kialakult acsarkodásnak a rendőrség úgy vetett véget, hogy a járdákról kitiltotta a kerékpározást, a pályaversenyzésre is használható külföldi gépekre pedig magas adót vetett ki. 1905-ig Magyarország 21 vidéki kerékpárpályája csukta be kapuit. Budapesten is csak egy maradt, a Millenáris. A kerékpározás visszaesésével együtt ugrásszerűen megnövekedett a labdarúgás tábora. Az 1903/04. évi forduló során Budapesten és környékén az I. és a II. osztályban már 16 csapat játszott, vidéken pedig mintegy 24 csapat vívott különféle díjmérkőzéseket. Az 1913/14-es évadban már 101 csapat indult hat kerületben, ahol az alosztályok felállítását is megkezdték (URL1). Érdekes tény, hogy mikor általában a női sportra utaló írásokat kerestem, a középkor időszakát megelőzően nem találtam egyet sem, a későbbi időszakban is főként csak a labdarúgás sportág vonatkozásában. Így a női labdarúgók történetéről is meg tudok osztani néhány gondolat. A korábban népszerű durva harci játékokra, a lovagi tornákra és kőcsatákra a nők nemigen voltak alkalmasak, a gazdasági munkamegosztás pedig egyébként is a házban jelölte ki a feladataikat. Az ókorral ellentétben a középkorban a nőket sosem zárták ki a harci játékokról, sőt, a lovagi tornákon, regattákon és labdajátékoknál a közönség nagy részét nemes hölgyek alkották (Behinger, 2014). A kora újkorban a főnemeseik rendszeresen sportoltak, lovagoltak, vadásztak,

hódoltak az íjászatnak és a puskalövészetnek. A 19. században a sport a nőjogi mozgalmakhoz kezdett kötődni: a saját sportegyesületek létrehozása a női jogokért folytatott harcokban demonstratív jelleget öltött. Az első női labdarúgó egyesület alapítója, Nettie Honeyball maga is nőjogi aktivista volt (Behinger, 2014). A női labdarúgás angliai fellendülése az I. világháború éveire esett. Az 1920-as években a női labdarúgás hatalmas attrakcióná nőtte ki magát. 1921-ben Angliában egyébként mintegy 150 női labdarúgó egyesület működött. Magyarországon a belügyi sport világában a női labdarúgókról nem találtam adatokat.

Szemelvények a sportrendezvények biztonságos lebonyolításáról

A nézők sportrendezvényen való részvételét már az ókorban is részletesen szabályozták. A kitiltás eszközét például már a rómaiak is alkalmazták, az érintettek körét azonban a mainál tágabban határozták meg. Ugyanis nemcsak rendfenn tartási, hanem erkölcsvédelmi célból sem mehetett el mindenki megtekinteni a játékokat. A sportrendezvények biztonságos lebonyolítása nemcsak ma okoz kihívást a szervezőknek. Már az ókorban is a játékrendező felelőssége volt a játékok zavartalan rendjének fenntartása. Természetes a legújabb technológiák – mint például a kamerával történő megfigyelés vagy éppen a beléptetőrendszerek – használatát leszámítva a mai és az ókori rendfenn tartási módszerek tekintetében is sok-sok hasonlóságot találhatunk. A sportrendezvényeken előforduló problémákról, erőszakos cselekedetekről hazánkban már az 1900-as évek elején is beszámolt a sajtó, például „*Veszélyben a football-sportunk*” címmel jelent meg sajtóanyag a médiában. A cikk utalt a pályán a játékosok által elkövetett jogellenes cselekményekre is, ugyanakkor az írásom a nézőtérén elkövetett erőszakos viselkedésre koncentrált, amire ekként utalt az említett cikk: „... a fair játék arénái legyenek a football pályák és ne a bikaviadalokéi.” (Az ujság, 1913). Ebből következően már 1913-ban is felhívták a figyelmet ezekre a problémákra. A labdarúgás az a sport volt már a 20. század elején is, amely népszerűsége miatt különösen nagy tömegeket mozgatót meg, éppen ezért a futballversenyek felügyeleti szolgálatára jóval nagyobb figyelmet fordítottak. „*A mérkőzésekre kivezényelt tisztokra hárult a feladat, hogy kapcsolatot tartson és együttműködjön a pálya vezetőségével és a mérkőzés vezetőjével. Az ügyeletes tisztnek kellett értelemszerűen a kivezényelt karhatalmat a pályán megfelelően felállítani, különös figyelemmel a játékosok öltözőjéből a pályára vezető kijáratok biztosítására. A mérkőzésen résztvevő nézők köréből azokat, akik botrányos, sértő kifejezésekkel illették a játékvezetőt, a játékosokat, vagy durva*

játékra próbálták ösztönözni a játékosokat, igazoltatták őket. Lehetőség volt az eltávolításukra a sportrendezvényen való részvételtől. Ha az ügyeletes tiszt azt látta, hogy a játéktéren olyan szándékos tettelegességek fordultak elő, amelyek a nézőtérre is átterjedhetnek, a mérkőzést beszüntethették. A kivezényelt rendőrök a felállítási helyüket akkor hagyhatták el, amikor a közönség, a nézők elhagyták a sportrendezvény helyszínét.” (A Rend, 1921).

A magyar királyi belügyminiszternek a „football-mérkőzéseken” tapasztalt durva játékmód megszüntetéséről szóló 84.447/1921. B.M. számú körrendeletében szó volt arról, hogy egyes labdarúgó-mérkőzéseken kíméletlen és durva játékmód kezdett meghonosodni, amely amellett, hogy súlyosan veszélyeztette a játékosok testi épségét, a nézőközönség kevésbé fegyelmezett részének lelkületére is káros hatással volt, sokszor a közrendet is veszélyeztette. A mérkőzéseket vezető játékvezető a rendelet értelmében köteles volt a mérkőzésre kirendelt ügyeletes rendőrtisztviselőnek a mérkőzés zavartalan menetére, illetőleg a rend fenntartására vonatkozó utasításait pontosan teljesíteni. Ellenkező esetben az ügyeletes rendőrtisztviselő jogosult volt a mérkőzés további folytatását azonnal beszüntetni. Fontosnak tartom megjegyezni, hogy a rendelet szólt arról is, hogy a labdarúgó mérkőzésekre kirendelt ügyeletes rendőrtisztviselők – a lehetőséghez képest – az állomány sporthoz értő tagjai köréből kerüljenek ki (Belügyi Közlöny, 1921). A sportrendészet szót már 1937-ben leírták, s az alábbi címmel jelent meg egy újságcikk: „*Szervezzenek sportrendőrséget a futballpályák botrányainak megfékezésére*”. Abban az időben a labdarúgó-mérkőzéseket látogató közönség indulatos magatartása annyira veszélyeztette a mérkőzések sportszerű lefolyását, hogy gyakran a közrendet és a személyes biztonságot, is kockáztatták. Ezekhez a jelenségeikhez természetesen hozzájárult egyes játékosok durva viselkedése is a pályán, ami felbosszantotta a közönség egy részét. Éppen ezért a futballszövetség vezetősége és a rendőrség is elhatározta, hogy gátat fog vetni a jövőben hasonló botrányos eseményeknek. Usetty Béla, az MLSZ egykori elnöke felhívást intézett a közönséghez a rend fenntartása érdekében, majd a szövetség kifüggesztett néhány információs táblát, amelyek arra figyelmeztettek, hogy botrányok kitörése esetén a Nemzeti Liga betiltja a mérkőzést és a pályán nem engedélyez több bajnoki küzdelmet. A rend biztosítását célzó intézkedések egységes rendszere ekkor azonban még nem alakult ki, és sokan voltak olyanok, akik a botrányok megismétlődésétől félték. Ebben az időben elterjedt az, hogy rendszerint klubfanatizmusból, úgynevezett sportműveletlenségből és felettébb nagy elfogultságból fakadtak a jogellenes viselkedések. A tiszta sportszellem szégyenének nevezték ezeket a botrányokat. Felmerült, hogy a hatóságoknak intézményesen kellene beavatkozniuk a botrányok megakadályozására. Az volt az elképzelés, hogy egyéb

rendészeti osztályok példájára sportrendészeti osztály szerveződjön a rendőrségen. Mindazokra vonatkozóan, akik a sportesemények színhelyén megbotránkoztató magatartást tanúsítottak, megfelelő büntetések kiszabását helyezték kilátásba. Ezen intézkedések segítségével remélték a rend helyreállítását. „*A rendőrségnek van elég sportneveltje, ezekből igen könnyen lehetne kiválasztani a sportrendészeti osztály vezetőit és állandó tagjait, akik megfelelő jogérzékkel bírálnák el a sportszemponatok tekintetbe vételével az eléjük került ügyeket.*” (Nemzeti Ujság, 1937). Ebből következően már az 1930-as évek végén is elengedhetetlen volt a sportrendezvények biztosításának valamilyen szintű egységes szabályozása, természetesen ebben az időszakban is a labdarúgás kapcsán merült föl a legtöbb probléma. Magyarországon például az 5.660-20/1951. (X. 20.) BM rendelet értelmében határozták meg a sportrendezvények alkalmával a „rendőrségi engedély” díját. A rendeletben szerepelt az is, hogy a rendőrök létszámát a területileg illetékes rendőrkapitányság állapítja meg. 1953-ban készült egy kimutatás a nagyobb sporttelepekről, mely szerint a Nagyerdei Stadion 12 ezer ülőhellyel és 13 ezer állóhellyel rendelkezett, ezen kívül a megyékben lévő kisebb stadionokban legfeljebb 3 ezer ülőhely és 3 ezer állóhely volt. Ugyanebben az évben készült egy szigorúan bizalmas minőségű anyag, amelyben a budapesti ötéves sportpályafejlesztési program szerepelt. Ebben fellelhető, hogy akkoriban 1200 sportpálya állt Budapest területén rendelkezésre, 108 ezren sportoltak rendszeresen, így az egy sportpályára eső sportolók száma 900 fő volt. A tervben az szerepelt, hogy a rendszeresen sportolók számát duplájára szükséges növelni, ehhez 800 új sportpálya építését tartották szükségesnek 200 millió forint értékben.¹ Mindezt nevezhetjük egyfajta korábbi sportágfejlesztési koncepciónak is.

A sportrendezvények látogatására kizárólag a Sportlap és Könyvkiadó Vállalat által kibocsátott belépőjegyeket lehetett forgalmazni. A Testnevelési és Sportbizottságok és a sportkörök jegyszükségletét az illetékes sportbizottságok, illetve sportegyesületek rendelték meg a Sportlap és Könyvkiadó Vállalatnál. A szállítás a megyei sportbizottságokon keresztül történt a sportkörök részére a központi nyilvántartásból. Érdekes tény, hogy Magyarországon a sportbizottságok és a sportkörök kötelesek voltak évi jegyszükségletüket előre megtervezni és negyedévenként az egyesületükön keresztül megrendelni. A Népstadion és intézményei, a Nemzeti Sportuszoda és a Műjégpálya gondoskodott a létesítményeikben szervezett és megrendezett rendezvények jegyszükségletének a Sportlap és Könyvkiadó Vállalatnál megfelelő időben történő megrendeléséről, a jegyek szétosztásáról, illetve terjesztéséről. A fontosabb rendezvények

1 8800-32/1954. OTSB utasítás.

jegyelosztása az Országos Testnevelési és Sportbizottság (OTSB) elnökségének külön rendelkezése alapján történt. „Az utasítás a falusi sportkörökre nem terjedt ki, azonban ők is jelezhatték jegyigényeiket.”²

A Magyar Országos Levéltárban számos olyan dokumentumot találtam, amelyet sportegyesületek vezetői írtak az OTSB-nek, melyekben arról panaszkodtak, hogy sem labdájuk, sem futballcipőjük nincs; az 1900-as évek közepén ilyen problémákkal is küzdöttek a sportolni vágyók. Nagyobb létesítmények rendelkezésre álltak, de a vidék ilyen problémákkal küzdött. A XV. Nyári Olimpiai Játékokat követően az OTSB javaslatot fogalmazott meg az előzőekben felvetett problémával kapcsolatban is a Politikai Bizottság számára a sport és testnevelési feladatokról, és elkészült egy sportfejlesztési terv az 1954. évre vonatkozóan. Szamba vették, hogy a magyar sportolók 1953-ban 141 nemzetközi találkozáson vettek részt, ebből 16 Európa- és világbajnokságon. A sportolóink 26 első, 36 második, 23 harmadik helyezést értek el a nemzetközi rendezvényeken. 1953-ban átadták az újonnan épült Népstadiont, a Testnevelési Főiskola első évfolyamára 236 új hallgató került felvétellel. A sportfejlesztési tervben szerepelt az is, hogy a falusi sportmunka fejlesztésében nagy elmaradás mutatkozott. Feladatként határozták meg a testnevelés és a sport tömegalapjának kiszélesítését, a sportoktatás színvonalának emelését, azt, hogy a versenyzőket sportszerű küzdelemre kell nevelni.³ A legnagyobb befogadóképességű sportlétesítmény, a Népstadion megnyitó ünnepségét 1953. április 4-én tartották, amelyen az egyetemi és főiskolai leányhallgatók 800 fős csoportja, 400 fő egyetemi és főiskolai férfit hallgató, 1500 általános iskolai fiútanuló, 600 általános iskolai leánytanuló és 1500 középiskolai fiútanuló, valamint 216 középiskolai leánytanuló gyakorlatokat mutatott be. Egy másik dokumentum szerint 13 ezer fiatal működött közre, ugyanis a gyakorlatot bemutatókon kívül 500 fő zászlóvivőként szerepelt, 200 fő pedig történelmi ruházatban vonult be. Érdekes tény, hogy arra is gondot fordítottak az OTSB elnöki osztályán, hogy az utánpótlásnevelésben résztvevő oktatók, tanárok, tanítók is kaphassanak bérleteket, azért, hogy a mérkőzéseken szerzett személyes tapasztalataikat tovább tudják adni tanítványaiknak. Levéltári adatok alapján egyértelmű, hogy a Népstadionban is törekedtek kihelyezni minél több olyan információs táblát, amely a közönség tájékoztatására volt hivatott (jegyvásárlás, nézőtérien való részvétel szabályairól). Mindez a pályarendszabályok elődjének tekinthető. 1954-ben készült egy feljegyzés az OTSB elnöksége részére a Népstadionban rendezendő labdarúgó-mérkőzések alkalmával beállított rendezői létszámszükséglet csökkentése

2 8800-32/1954. OTSB utasítás.

3 Javaslat a Politikai Bizottsághoz az 1954. évi sportfejlesztési tervre és nemzetközi sportnaptárra, 1953.

tárgyában. Az irat tartalmazta, hogy az OTSB gazdasági osztálya és a Népstadion igazgatója között gyakori vita tárgyát képezte, hogy az említett sportlétesítményben megrendezésre kerülő sporteseményeken mekkora rendezői létszám szükséges. Levéltári iratanyagokban olvastam, hogy Németh Imre, a Népstadion egykori vezetője szerint a labdarúgó mérközéseken 700-710 fős létszám, atlétika versenyeknél 730-740 fős létszám szükséges. A Kinizsi–Falango, valamint a Vörös Lobogó–Austria labdarúgó mérközéseken 1954-ben tartott helyszíni ellenőrzésen szerzett tapasztalatok során megállapították, hogy szükség volt a kapuknál lévő jegyszedőkre és ellenőrökre, állóhelyi jegyszedőkre, ülőhelyi jegyszedőkre és ellenőrökre, külső irányítókra, kerítésőrökre, öltözőhelyiségi őrökre, WC-őrökre. Konstatálták, hogy az állóhelyes közönség beengedésénél nagy torlódás szokott kialakulni, és ennek következtében az is előfordult, hogy többen jegy nélkül jutottak be. Annak megakadályozására, hogy a nézők az állóhelyeket ne a korlátokon keresztül átlépve foglalják el, a kirendelt rendőrök átcsoportosításával kell megtalálni a megfelelő megoldást. Az ellenőrzés során megállapítást nyert, hogy a rendezői létszámot 208 fővel javasolt csökkenteni még a legnagyobb látogatottságot jelentő mérközések esetén is, kisebb jelentőségű mérközések esetén pedig egyedileg kell megállapítani a szükséges létszámot, figyelembe véve a Minisztertanács takarékosági rendeletét is.⁴

Az 1900-as évek közepén rendőri jelentések szólnak a sportversenyek felügyeleti szolgálatáról is, ami a kiemelt és fokozott biztonsági kockázatú mérközések rendjének biztosításához hasonló funkciót töltött be. Abban az időben felügyeleti szolgálatot kellett teljesíteni minden olyan sportrendezvényen, amelynek megtartásához rendőrhatalósági engedély volt szükséges, továbbá azokon is, amelyek nem voltak ugyan engedélyhez kötve, de előreláthatólag nagyobb számú közönség látogatásával kellett számolni. A jelentések szóltak arról is, hogy a sportrendezvényekre kivezényeltek létszámát a hatóság vezetője állapította meg. Ha több tisztet vezényeltek ki, a felügyeleti szolgálat vezetője az egyenruha viselésére kötelezett, rangban idősebb tiszt volt. A sportrendezvények engedélyezése 1955. január 15-ig a rendőrségi szervek hatáskörébe tartozott. A rendőrségi szervek hatáskörét azonban a Belügyminisztérium Országos Rendőrkapitánysága megszüntette és ezt a hatáskört az Országos Testnevelési és Sportbizottság vette át. Mindazokat a sportrendezvényeket, amelyek versenynaptárban nem szerepeltek, az illetékes OTSB-nek egyenként vagy havonkénti összesítésben, a rendezvény időpontját megelőzően legalább öt nappal írásban be kellett jelenteni. Amennyiben az illetékes OTSB a rendezvény megtartásához nem járult hozzá, erről a bejelentés beérkezésétől számított két napon belül köteles

4 OTSB ügyirat A sportrendezvények engedélyezése tárgyában, 1954. április 28.

volt a rendező sportszervezetet értesíteni. A sportrendezvényt az illetékes járási, városi osztálynak a szükséges karhatalom biztosítása érdekében három nappal előbb írásban kellett bejelenteni. A nemzetközi sportrendezvényeket nyolc nappal előbb volt szükséges írásban bejelenteni. A rendőri szerv vezetője a helyi viszonyok és egyéb körülmények figyelembevételével a sportegyesületek által igényelt karhatalmi létszámnál kisebb és nagyobb létszámot is vezényelhetett. A vezénylésről a rendőri szerv vezetője az illetékes őrsöt, Budapesten a közrendvédelmi osztály rendezvénycsoportját haladéktalanul értesítette.⁵

Amennyiben a karhatalom biztosítására irányuló bejelentés az illetékes rendőri szerv felé nem történt meg, a sportrendezvényt nem lehetett megtartani. Ha a rendező sportszervezet (OTSB) az említett bejelentés elmulasztása ellenére megtartotta a sportrendezvényt, vele szemben a legszigorúbb fegyelmi felelősségre vonást kellett alkalmazni. A közúton rendezett sportrendezvényekhez is engedélyre volt szükséges. Autó-, motorkerékpár- és kerékpárverseny tartására vonatkozó engedély iránti kérelmeket 14 nappal előbb kellett benyújtani az illetékes rendőrségi szervhez. A karhatalom biztosításáért azonban díjat nem kellett fizetni. Az engedélyt a törvény által előírt feltételek alapján azon község belügyi szolgálata adta ki, amelynek területén a rendezvényt tartották. Ha a rendezvényt olyan úton tartották, amelyen két vagy több község területén haladt át, az engedélyt a Tartományi Belügyi Titkárság adta ki. Ha a rendezvényhez rendőrségi kíséret volt szükséges és a rendezvényt egy község területén tartották, a kíséretet a község belügyi szolgálata biztosította. Ha a rendezvényt két vagy több község területén tartották, a kíséretet azon község belügyi szolgálata biztosította, amelynek területén a rendezvény kezdődött. Ha a rendezvényt olyan úton tartották, amelyen a közlekedést a Tartományi Belügyi Titkárság közlekedési rendőrségi őrszobái ellenőrizték, a kíséretet e rendőrőrszobák is biztosíthatták.

Ha a rendezvény biztosításához a rendezvényt felölölő minden, illetve némely községben külön szükség volt rendőri kíséretre, ennek biztosítását azon község belügyi szolgálata végezte, amelynek területén erre szükség volt.⁶ A rendezvények biztosítása során nagyon sokszor elengedhetetlen volt az operatív szervek igénybevétele. A bűnözők tevékenységének megakadályozása és ártalmatlanná tétele csakis az operatív szervek közreműködésével volt lehetséges már akkoriban is. Valóban nincs új a nap alatt, csak a régieknek a különféle változatai, mert a bejelentési kötelezettség szabályai alapjaiban nem változtak. Napjainkban ugyanis a sportrendezvény rendjéért, a sportesemény lebonyolításával kapcsolatos

5 Magyar Országos Levéltár, Budapest, 1954. december 23-án kelt ügyirat. Az Országos Testnevelési és Sportbizottság összefoglaló anyaga a sportrendezvények lebonyolításáról 8805-33/1954.

6 Törvénytervezet a közúti közlekedés rendjének szabályozásáról. 1970. 03. 10., 37. §

szabályok betartásának ellenőrzéséért a szervező felel. A szervező köteles megtenni minden olyan intézkedést, amely a sportrendezvényen részt vevők személyi, illetve vagyonbiztonságának megóvásához szükséges. Érdekesség, hogy már 1948-ban is ez volt a legfőbb célja a rendezvénybiztosításban résztvevőknek. A már hivatkozott, a Belügyminisztérium rendőrség részére kiadott Szolgálati Szabályzata a következőket tartalmazta: „Az ügyeletesek feladata a sportrendezvényeken általában a személy- és vagyonbiztonság megóvása, a rend fenntartása, továbbá a sportverseny színhelyének közelében és a sportverseny területén belül a járműforgalom és a gyalogosközlekedés biztosítása. Az ügyeletes tisztnek első kötelessége a rendőrhatósági és használhatósági engedélyek megtekintése és ellenőrzése, illetve annak megállapítása, hogy az előírt rendelkezéseket betartják-e. A versenypályák területén a rend fenntartása elsősorban a rendőrség feladata. A kivezényeltek támogassák a rendezők erre irányuló tevékenységét. Az ügyeleteseknek a versenyek lefolyásába beleavatkozni és hasonlóképpen azoknak sportszerű bírálatába bocsátkozni nem szabad, mert az a játékvezetők feladata. Közbelépésre csak a játékszabályokkal ellenkező durvaságok és büntetendő cselekmények gyanúja adhat okot.” (Belügyminisztérium, 1948).

1960-ban a jogász társadalom egy része a huliganizmust tartalmában és formájában közösségellenes életformának és magatartásnak tartotta. Hatósugarát tekintve a huliganizmus a fiatalságnak viszonylag szűk rétegére volt ebben az időben jellemző.

„A huliganizmus eredetét tekintve minden kétséget kizáróan nyugati, éppen úgy gyökerezik a vadnyugat cowboy és gengszter-romantikájában, mint a francia kikötők csavargóinak világában. Hozzánk is „import” útján jutott el. A huliganizmus vonzerejét nagymértékben növelte az a romantikus vonzóerő, mely a fiatalok becsületes rétegei előtt is kedvelté tette.” (Garázdaság és huliganizmus, 1960). Ebben az időszakban a joggal foglalkozók felhívták a figyelmet arra, hogy külön huligántörvény megalkotására lenne szükség. Az ilyen magatartást, mint garázdaságot büntették, a huligánok cselekményei tökéletesen e tényállás hatálya alá vonhatók már akkor is, hiszen a legjellemzőbb az volt, hogy a szurkolók egy része botrányosan viselkedett, mellyel felháborodást és a riadalmat keltettek (Garázdaság és huliganizmus, 1960). Az úgynevezett huligántörvény megalkotására aztán jóval később, csak napjainkban került sor. A Magyar Országgyűlés ugyanis 2011-ben fogadta el „A sporthuliganizmus elleni fellépés érdekében szükséges egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CIV. törvényt”, az úgynevezett huligántörvényt. A huligántörvény bevezette a legnagyobb újítást, innovációt a résztvevők egyedi azonosítására alkalmas beléptetőrendszer alkalmazásának kibővítésével és a sportrendészeti nyilvántartás felállításával (Tóth, 2019).

Összefoglalás

Összefoglalva elmondható, hogy a labdarúgás a belügyi sport világát is átszötte, nemcsak a 20. században, hanem napjainkban is a legnépszerűbb látványcsapat-sportágnak tekinthető és a biztosításban közreműködők számára folyamatosan kihívást jelent. A kutatások alapján megállapítható, hogy a 20. század első felében, az ellenőrzött társadalomban a sportpályák lelátóin és környékén rendbontások, jogellenes cselekmények elkövetése nagyon ritkán fordult csak elő. A rendszerváltozást követően azonban jelentősen elszaporodtak a sportpályák nézőterein az erőszakos cselekmények. Sajnos az erőszak napjainkban a szabadidő-eltöltés egyik formájává is vált. A futballhuliganizmus visszaszorítása a szervező, a rendező, a rendőrség és valamennyi érintett rendvédelmi szerv együttműködésével valósítható csak meg hatékony módon. Magyarország Kormánya a 2020. évben kialakult járványügyi helyzetre tekintettel korlátozásokat vezetett be, melynek alapján Magyarország egész területén a sportrendezvények nézők nélkül, zárt körülmények között voltak megtarthatóak. Így a 2020-ban tervezett, 60. évfordulóját ünneplő Labdarúgó Európa-bajnokság idén került csak megrendezésre az UEFA döntése értelmében, az új Puskás Ferenc Stadionban biztosította a rendet a sportrendezvények biztosításában közreműködő magánbiztonsági és rendőri erő számos innovatív technológiai megoldás segítségével. A rend minden társadalom számára alapvető érték, így a sportrendezvények biztonságos lebonyolítása kiemelt feladat lesz, amíg világ a világ hazánkban és a nagyvilágban is. Ezek összegzését egy következő publikációban végzem majd el.

Felhasznált irodalom

A Magyar Detektív (1931). 5(9), 2.

Sportpropaganda Vállalat (1970). *A testnevelésre és sportra vonatkozó fontosabb jogszabályok és határozatok.*

Antal Z. & Sass T. (1984). *A magyar sport kézikönyve.* Sport Lap- és Könyvkiadó.

A Rend. (1921). 4(31).

Az ujság (1913). 11(285), 23.

Behinger, W. (2014). *A sport kultúrtörténete - Az ókori olimpiáktól napjainkig.* Corvina Kft.

Belügyi Közlöny (1921). 26(4).

Belügyminisztérium (1948). *Szolgálati szabályzat a rendőrség részére.*

Borbély Z. & Kapy R. (Szerk.) (1942). *A 60 éves Magyar Rendőrség.* Irodalmi és Könyvkiadó Vállalat.

Garázdaság és huliganizmus (1960). A huliganizmus elleni harc jogi eszközei (31), 182.
Magyar Rendőr (1947), 1(11). 12-16.
Nemzeti Ujság (1937). 19(255), 9.
Tóth N. Á. (2019). *Sportrendészet a sportigazgatás rendszerében*. Nemzeti Közsolgálati Egyetem.

A cikkben található online hivatkozások

URL1: *A sportágak iránti érdeklődés változásai a századfordulón*. <http://vmek.niif.hu/02100/02185/html/573.html>

Alkalmazott jogszabályok

A m. kir. belügyminiszter 1921. évi 84.447. számú körrendelete, a football-mérkőzéseken tapasztalt durva játékmód megszüntetéséről
5.660-20/1951. (X. 20.) BM rendelet a sportrendezvények szabályozási rendjéről
Az Országos Testnevelési és Sportbizottság Elnökének 8800-32/1954. OTSB számú utasítása a központi jegyellátás szabályozásáról
Az Országos Testnevelési és Sportbizottság 8805-33/1954. OTSB számú utasítása sportrendezvények lebonyolításáról
Törvénytervezet a közúti közlekedés rendjének szabályozásáról. 1970. 03. 10.
Javaslat a Politikai Bizottsághoz az 1954. évi sportfejlesztési tervre és nemzetközi sportnaptárra. 1953. 12. 9.
OTSB ügyirat A sportrendezvények engedélyezése tárgyában, 1954. április 28.
2011. évi CIV. törvény a sporthuliganizmus jelensége elleni fellépés érdekében szükséges egyes törvények módosításáról

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Tóth N. Á. (2021). Szemelvények a belügyi sport, a labdarúgás és a sportrendezvények biztosításának 20. század eleji történetéről. *Belügyi Szemle*, 69(SI3), 59-73. <https://doi.org/10.38146/BSZ.SPEC.2021.3.4>